

7. Kustaa Vaasa
vahvistaa hallitusvaltaa
Kalmarin unionista vahvaan Ruotsiin

1397-1523

Tehtävä 1 Määrittele

a) Kalmarin unioni

= Pohjoismainen unioni, jonka Norjan, Ruotsin ja Tanskan kuningaskunnat muodostivat vuosina 1397–1521 ja jolla oli yhteinen hallitsija.

b) unionisota

= Ruotsi ja Tanska taistelivat vallasta Kalmarin unionin loppuvuosina 1503–1523.

c) Tukholman verilöyly.

= Tanskan kuningas Kristian II vangitutti ja teloitutti Tukholmassa suuren joukon ruotsalaisia aatelisiä unionisodan lopulla vuonna 1520.

POHJOLAN VALTAKUNTIEN LIITTO

KALMARIN UNIONI

I TAUSTA

- VALTAKUNTA = KUNINGAS, SOTAVOIMAT, TIHEÄ ASUTUS

➔ RAJAT myöhemmin

- ITÄMEREN HANSAKAUPPA (saksalaiset)

- VALTATAISTELUT: Ruotsissa vaalikuninkuus

➔ **KUNINGATAR MARGAREETA** (TANSKA+NORJA)

– HAAVE: YHTEINEN HALLITSIJA
POHJOISMAIHIN

Juutinrauma

I TAUSTA

Maunu Eerikinpoika
Ruotsin kuningas (Folkunga)

Haakon Maununpoika
Norjan kuningas

Ruotsi oli joutunut
Albrekt Mecklenburgilaisen
käsiin (=saksalaisvalta, vitaaliveljet)
+ Maunu Eerikinpojan
tytär Eufemia

Valdemar Atterdag
Tanskan kuningas

Margareetta
Valdemar Atterdagin tytär

Olavi Haakoninpoika
Tanskan ja Norjan kuningas

Margareetta

”Tanskan täysivaltainen rouva ja valtias”

Tehtävä 2. Miksi Pohjoismaat solmivat Kalmarin unionin, ja miksi se lopulta hajosi?

Pohjoismaiden kuningaskunnilla oli toisinaan yhteisiä hallitsijoita sukulaissuhteiden vuoksi.

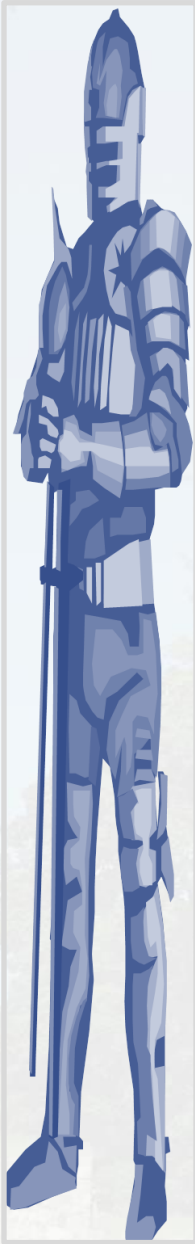
- **1300-luvun lopulla saksalaisten vaikutusvalta Pohjoismaissa oli kasvamassa, mihin Norjan, Ruotsin ja Tanskan ylhäisaateli kyllästyi.**
 - **Maat solmivat yhteisen unionin v. 1397 ja ottivat yhteisen hallitsijan.**
 - **Kalmarin unionista ei kuitenkaan tullut keskusjohtoista valtakuntaa, sillä kuningaskunnat olivat kovin riitaisia.**

Miksi kolme pohjoista valtakuntaa Ruotsi, Norja ja Tanska yhdistivät voimansa ja solmivat Kalmarin unionin?

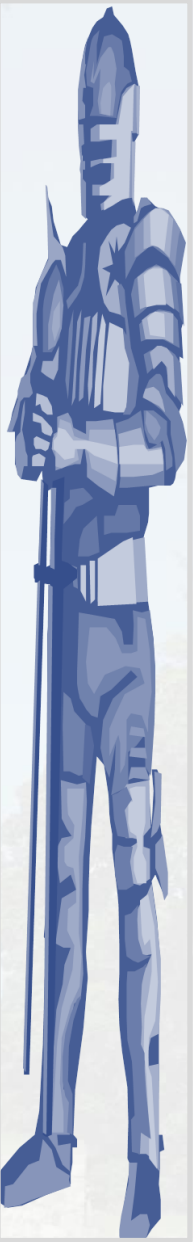
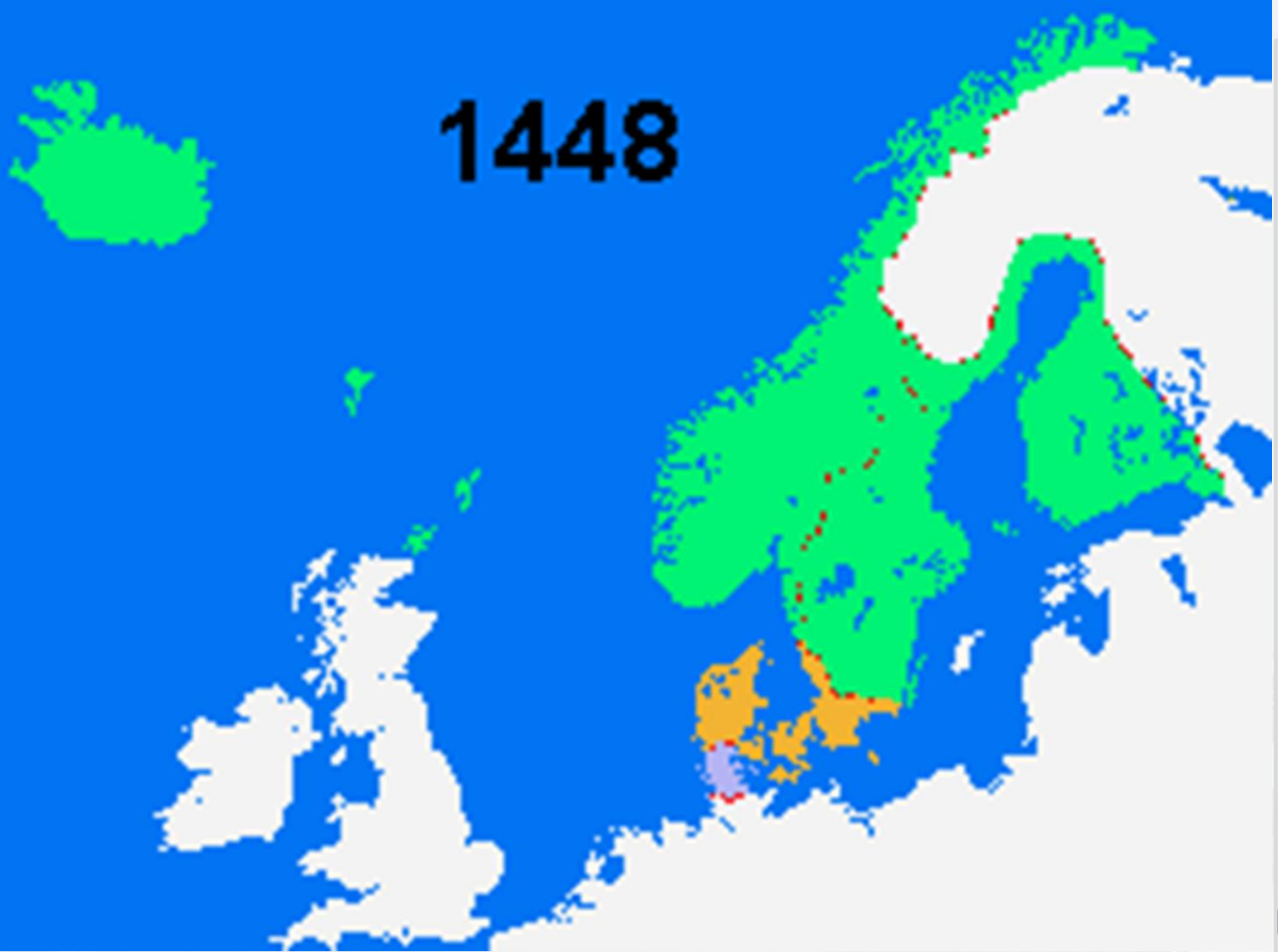
- **Saksalaisten valta kaupankäynnissä ja Itämeren piirin kaupunkien hallinnossa oli kasvanut.**
- **Hansakauppiat hallitsivat koko Itämeren kauppaa 1300-luvulla.**
- **Muodostettu liitto vastusti Hansaa.**
 - **liitto nojautui valtakuntien samankaltaisuuteen, yläluokan vahvoihin sukusiteisiin ja yhteisiin etuihin**

II KALMARIN UNIONI

- ERIK POMMERILAINEN
HALLITSIJAKSI 1397
- UNIONIKIRJA KALMARISSA
- UNIONIKUNINKAAT PYRKIVÄT
KASVATTAMAAN VALTAANSA
- RUOTSISSA KANSALLINEN PUOLUE
 - omat valtionhoitajat/kuninkaat
 - mahtisuvut (Sten Sture)

1448

III ERIK POMMERILAINEN JA SUOMI

- NIMITTI SAKSALAISIA JA TANSKALAISIA VOUDEIKSI JA LINNOJEN ISÄNNIKSI
- HYVÄÄ AIKAA SUOMELLE:
 - KIHlakunnat
 - TURKUUN MAAOIKEUS
 - RAHA

IV UNIONIN LOPPUAIKA

- **TAISTELU VALLASTA: Tanska vs. Ruotsi**
 - RuoSuo KAARLE KNUUTINPOIKA
 - TanNor KRISTIAN
- **TANSKAN SODAT HANSAA VASTAAN RASITTIVAT**
 - **VERONKOROTUKSET**
 - ESIM. VIIPURIN VERONMAKSULAKKO
 - KAPINAT

- **VALTAISTUINRIIDAT**
- **MOSKOVAN NOUSU, IIVANA III**
 - VAATIMUS ITÄRAJANKÄYNNISTÄ
 - VIIPURIN YMPÄRILLE MUURIT
 - OLAVINLINNA SAVON ASUTUKSEN TURVAKSI
- **TANSKA + IIVANA → RUOTSI 1495**
 - VIIPURIN ”PAMAUS”
 - RAUHA 1497

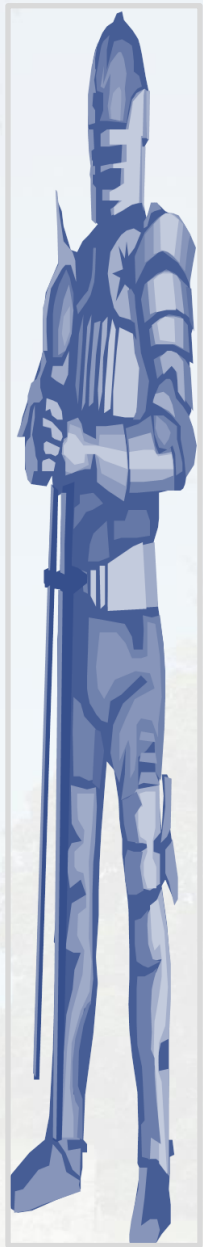

1495-1497

Stora ryska kriget

Viipurin pamaus
30.11.1495

Tehtävä 2. Mistä syistä Kalmarin unioni hajosi?

- 1. Tanskan ja Kööpenhaminan vaikutusvalta vahvistui koko Pohjolassa** (Eerik Pommerilaisen aikana).
 - Ruotsin rälssimiehet katsoivat tanskalaisten syrjäyttäneen heidät asemastaan.
- 2. Tanskan käymät sodat rasittivat kaikkia osapuolia, mutta hyödynsivät vain Tanskaa.**
 - **Tyytymättömyys puhkesi kapinoiksi ja veronmaksulakoiksi unionimaissa.**
 - **Unionin hallitsijan asemasta syntyi kilpailua, ja lopulta Ruotsi erosi liitosta.**

Tehtävä 3. Mistä syistä Kustaa Vaasa onnistui nousemaan valtaan?

- 1. Kristian II:n julmuus yhdisti ruotsalaisia** (Tukholman verilöyly)
- 2. Onnistuneet puheet kansanjoukoille → talonpoikia ja aatelisia kapinallisten riveihin.**
- 3. Lyypekin tuki** (rahalaina)
- 4. Suomalaisten aatelisten tuki Kustaalle.**

- **TUKHOLMAN VERILÖYLY (ANSA KRISTIANIN VASTUSTAJILLE)**
 - KAPINA
 - KUSTAA EERIKINPOIKA VAASA
 - TAALAINMAAN TALONPOIKIEN JA LYYPEKIN TUKI
- **UNIONI KAUSI PÄÄTTYI**

